

Ellie Midwood

Het verzet van de Witte Roos

Is Sophie bereid haar leven
te geven voor haar idealen?

Vertaald door Hetty Burgers

Proloog

München, 18 februari 1943

Kriminalkommissar Robert Mohr wilde net aan zijn middagmaal beginnen, toen het telefoontje binnenkwam. Hij had er al lang geleden een gewoonte van gemaakt om in zijn eentje aan zijn bureau te eten in plaats van samen met zijn collega's van de Gestapo in de eetzaal van kasteel Wittelsbach. Het was hem daar veel te koud, vooral in de winter als de kou van de marmeren vloeren door de zolen van zijn winterlaarzen drong en de dampende goulash binnen een paar minuten was afgekoeld. De ersatzkoffie was al helemaal niet te drinken. Tegen de tijd dat Mohr er een slok van nam, was hij zo koud als de gewelven van het hoofdkwartier van de Gestapo in München.

Wat deed hij hier in vredesnaam? vroeg Mohr zich af met een zucht, terwijl hij zijn winterse overjas aantrok en het met paperassen bezaaide bureau afspeurde naar zijn hoed. Hij hoorde niet bij deze mensen, ook al vond zijn voormalige collega van de Beierse politie van wel, toen hij Mohr smeekte om bij de afdeling München van de Gestapo te komen werken.

Ja, zeker, het salaris was veel beter, zijn nieuwe appartement had twee kamers extra en zijn vrouw kon zich een dienstmeid permitteren die zijn favoriete asbak altijd verkeerd in het midden van de salontafel neerzette in plaats van op de armleuning van zijn stoel.

‘Dom mens,’ momperde hij binnensmonds terwijl hij tussen de papieren zocht, vaak geschreven door bemoeiallen die niets beters te doen hadden dan hun burens verlinken omdat ze hen niet met de Hitlergroet hadden begroet. Zo verspilden ze zijn kostbare tijd. ‘Hoe vaak heb ik haar niet gezegd...’

Mohrs rug was er de laatste jaren niet beter op geworden. Toen hij twintig was, kon hij onder Frans artillerievuur in een schuilhol slapen en zich de volgende dag prima voelen. Maar nu hij boven de veertig was, voelde hij zijn leeftijd in zijn pijnlijke botten als het regende. Het laatste waar hij na een veertienurige werkdag op zat te wachten, was gedoe met de asbak. Het enige wat hij wilde was thuiskomen, een glas cognac drinken en van zijn avondkrant genieten zonder elke twee minuten op te moeten staan. Was dat nou te veel gevraagd? vroeg hij zich geërgerd af.

Het beleefde ‘hum’ van Mohrs adjudant Weltman bracht Robert terug naar de realiteit van zijn rokerige kantoor. Met de onpeilbare, waardige uitdrukking van een Engelse butler hield de jongeman de gleufhoed van Mohr in zijn handen. Opgeleid aan de Leibstandarte-kazerne in Berlijn diende hij Mohr nu al ruim vier maanden: stil, zeer intelligent en met een geheugen dat de kleinste details van de vele zaken uit Mohrs geheime politiedossiers leek te onthouden.

‘Dank je wel, dank je wel,’ mompelde Mohr, terwijl hij de hoed op zijn kalende hoofd zette. ‘De auto...’

‘Staat beneden te wachten.’ Weltman boog zijn hoofd en hield de deur voor zijn meerdere open.

‘Je efficiëntie is soms gewoonweg angstaanjagend.’

Een zweem van een glimlach verscheen op Weltmans gladgeschoren gezicht. ‘Ik heb Inge opdracht gegeven uw maaltijd te bewaren en op te warmen zodra u weer terug bent,’ meldde hij met een knikje in de richting van de secretaresse, alsof hij Mohrs laatste opmerking ironisch wilde bevestigen.

‘Wie heeft er ook alweer gebeld?’ Mohr veegde afwezig zijn schouders af. Terwijl hij zijn adjudant door de lange met rode lopers bedekte gang volgde, bekroop hem het onaangename gevoel dat hij iets in zijn kantoor was vergeten. Door de voering van zijn overjas tastte hij naar zijn sigarettendoos en het politie-insigne van de Gestapo... Het gevoel bleef.

‘Rector Wüst heeft gebeld, Herr Kriminalkommissar,’ zei Weltman en hield zijn meerdere tijdens het aflopen van de trap een rapport voor. ‘Hij zegt dat de conciërge van het universiteitsgebouw, Jakob Schmid, twee studenten een stapel pacifistische pamfletten van de bovenste verdieping naar beneden heeft zien gooien.’

Mohr gromde instemmend terwijl hij, enigszins loensend met zijn verziende ogen, het rapport doorbladerde. Hij miste de tijd waarin hij nog jacht maakte op echte misdadigers, dieven, moordenaars en verkrachters. In plaats daarvan verspilde hij hier zijn dagen met stapels en

stapels rapporten, waarin opmerkelijk vaak familieleden en voormalige geliefden elkaar aanklaagden, vaak niet eens op fatsoenlijk briefpapier en gespeend van elk respect voor de grammatica. Eerst ging het om anti-nazi-pamfletten die Mohrs meerdere, *Oberregierungsrat* Schäfer, bleek van afschuw en ontzetting hadden doen worden, daarna de *Weg-met-Hitler*-graffiti die brutaalweg op de gevel van de universiteit waren geklad en nu deze pacifistische zaak...

Mohr haalde een niet meer geheel witte zakdoek uit zijn zak en depte er zijn voorhoofd mee af. Twee jaar geleden zou hij pas na het beklimmen van die verdomd lange trap buiten adem zijn geweest, maar nu moest hij al na zo'n kort wandelingetje op adem komen. Misschien moest hij toch beter naar zijn dokter luisteren en zijn geliefde cognac laten staan...

Makkelijker gezegd dan gedaan als een veertig jaar oude gewoonte het enige is wat je overeind houdt tijdens de dagelijkse stress, dacht Mohr grimmig.

Weltmans vragende blik deed Mohr beseffen dat zijn adjudant iets belangrijks had gezegd dat hij kennelijk gemist had. Als een trouwe hond, altijd dienstbaar aan zijn baas, herhaalde Weltman zijn woorden terwijl ze het gebouw verlieten.

'Rector Wüst denkt dat de studenten die hij gearresteerd heeft tot de Witte Roos behoren.'

Mohr bleef staan. Ergens in zijn achterhoofd registreerde hij dat de chauffeur bij de auto stond te wachten, dat de brandweer zich naar de nasmeulende branden in het zuiden van de stad spoedde dat die nacht was gebombardeerd, dat zijn maag knorde... en dat hij de man kon zijn

die een einde zou maken aan de verzetsbeweging die inmiddels overal in het land opdook.

Mohr wist niet wat hij had verwacht, maar in ieder geval niet dit. In het met mooie eikenhouten panelen afgewerkte kantoor van de rector met, zoals het hoorde, Hitlers portret boven het mahoniehouten bureau bekeek een jongeman in een medisch uniform van de Wehrmacht hem kalm en nieuwsgierig. Naast hem zat een donkerharig meisje, geflankeerd door twee mannen, van wie er een in zijn oor zat te peuteren en de commissaris stomverbaasd aanstaarde.

Op het eerste gezicht was er niets bijzonders te zien aan het meisje: ze had een rechte neus, koppige gezichtsuitdrukking en kastanjebruin haar dat aan één kant was opgestoken, niet om modieus te zijn, zoals Mohr op het eerste gezicht dacht, maar om te voorkomen dat het voor haar ogen viel. Maar het waren haar ogen die hem fascineerden. Onder de gebogen, donkere wenkbrauwen bestudeerden ze Mohr zo intelligent en vastberaden dat hij zich plotseling blootgesteld en kwetsbaar voelde, alsof tussen hen de rollen van ondervrager en verdachte waren omgedraaid. Net als haar medestudent leek het meisje volkomen onverstoord door de aanwezigheid van de Gestapo.

‘Hans en Sophie Scholl,’ verklaarde de man rechts van het meisje enigszins teatraal en op triomfantelijke toon. Hij wees met een beschuldigende vinger naar de zondaren.

Mohr ging ervan uit dat dit rector Wüst was. Hij was klein van stuk en gekleed in een peperduur maatpak. Op zijn revers droeg hij trots het speldje van de nazipartij.

‘Ik heb hier alle bewijzen,’ vervolgde Wüst, terwijl hij een dikke stapel pamfletten van zijn bureau pakte en ze Mohr voorhield. ‘We hebben ze allemaal verzameld –’

‘Nou,’ onderbrak de tweede man die inmiddels uit zijn verbijstering was ontwaakt, ‘niet allemaal. Sommige studenten hadden ze al meegenomen tegen de tijd dat we...’ Zijn accent verraadde een arbeidersachtergrond. Hij viel stil toen hij de vernietigende blik van de rector zag.

‘En u bent zeker Herr Schmid?’ Mohr draaide zich om naar de man die volgens hem de conciërge moest zijn.

‘Jawohl, Herr...’ Schmid zocht wanhopig naar de juiste aanspreekvorm.

‘Herr Kriminalkommissar,’ vulde Weltman zacht aan.

‘Herr Kriminalkommissar.’ Schmid keek Mohrs adjudant dankbaar aan voordat hij zijn blik weer op Mohr richtte. ‘Ik ben getuige geweest van de misdaad en ben bereid te getuigen voor de rechtbank.’

Mohr wreef zich vermoeid in de ogen en glimlachte naar de overijverige conciërge. ‘Beste man, ik heb deze twee mensen nog niet eens ondervraagd en jij roept al om een vuurpeloton.’

Schmid bloosde. ‘Maar zij zijn het. Deze twee hebben die pamfletten naar beneden gegooid, Herr Kriminalkommissar! Ze hadden ook een lege koffer bij zich waarin ze de pamfletten naar binnen hebben gesmokkeld.’ Verontwaardigd wees hij naar het koffertje dat naast de stoel van Sophie Scholl stond.

‘Is dat van u?’ Mohr sprak de jonge vrouw voor het eerst rechtstreeks aan.

Tot zijn verbazing knikte ze zonder de minste aarzeling. ‘Van ons.’

‘Wij zijn broer en zus,’ legde de geneeskundestudent uit in reactie op de vragende blik van Mohr.

‘Oh já. Dat klopt. Herr Rector had het inderdaad over Hans en Sophie Scholl.’ Mohr zweeg en bestudeerde broer en zus aandachtig. Met hun kalme en beheerste houding vormden ze een schril contrast met Wüst die razend van verontwaardiging was, en ook met diens ondergeschikte, de naar nicotine stinkende Schmid die op zijn lippen beet alsof hij de vraag onderdrukte: *op het aanplakbiljet ‘Witte Roos gezocht’ wordt een beloning van drieduizend mark uitgelooft. Nou, waar blijft die?*

Mohr negeerde Schmid's ongeduldige gewiebel en wendde zich weer tot het meisje.

‘Waarvoor is deze koffer?’ Hij sprak met zachte stem om een reden die hij zelf niet helemaal kon verklaren.

Mohr was politiecommissaris in Beieren totdat hij na het catastrofale verlies van de Eerste Wereldoorlog werd ontslagen. Hij was er altijd trots op geweest een uitstekend mensenkenner te zijn en zijn collega's verbaasden zich er vaak over dat hij al na een paar minuten in de verhoorkamer onschuldigen van echte criminelen wist te onderscheiden. Zijn door jarenlang politiewerk feilloos geworden intuïtie zei hem nu overduidelijk dat het tweetal voor hem onschuldig was. Hun gezichten waren open en eerlijk en uit hun blik sprak geen greintje kwaadaardigheid.

‘Onze ouders wonen in Ulm,’ zei Sophie Scholl terwijl ze Mohr met

haar donkere, openhartige ogen aankeek. ‘We zouden dit weekend naar huis gaan en hadden daarom deze koffer alvast meegenomen zodat we meteen na de colleges door konden gaan naar het station.’

‘Maar waarom is hij leeg?’ Mohr wenste dat hij dit soort idiote vragen niet hoefde te stellen.

‘Onze moeder is ziek.’ Deze keer was het Hans Scholl die antwoordde. Zijn stem was dieper dan die van zijn zus, maar had dezelfde hese ondertoon. ‘We halen de vuile was altijd uit Ulm hier naar München, zodat ze die zelf niet in de tobbe hoeft te wassen.’

‘Ze heeft een zwak hart,’ voegde Sophie er zakelijk aan toe, niet uit op medeleven.

Mohr glimlachte naar haar en deze keer was het oprecht. ‘Het spijt me dat te horen.’

Hij was klaar om ze te laten gaan. Hij wilde terug naar zijn kantoor, Weltman een verslag laten uittypen, het bewijs laten bewaren en dan alles als een slechte droom snel weer vergeten. Maar toen eiste die onuitstaanbare Schmid dat Herr Kriminalkommissar beiden zou fouilleren, want ze moesten toch wel iets belastends in hun zakken hebben. Mohr had geen excuus het protocol van zijn eigen organisatie niet te volgen. Had hij drieduizend reichsmark op zak gehad, dan had hij ze die verdomde Schmid voor de voeten gegoooid en hem vriendelijk verzocht op te rotten, maar de altijd efficiënte Weltman tastte al in de zak van Hans Scholl...

Vervolgens brak de hel los.

Als in slow motion zag Mohr hoe Hans iets uit zijn zak haalde, in stukken scheurde en in zijn mond stopte. Weltman stormde op hem af

en schreeuwde: 'Nee! Laat dat! Geef hier!' terwijl hij de restanten papier uit Scholls mond probeerde te graaien.

Uiteindelijk ontwaakte Mohr uit zijn verstarring en stortte zich ook op de geneeskundestudent. 'Hou op, spuug uit, het is voorbij!' riep hij en hield tegelijkertijd Hans' kaak vast. Hans Scholl ontspande zich plotseling zodat Weltman de resten van het papier uit zijn mond kon halen.

Het gezicht van Weltman verraadde niets, zelfs niet toen hij de restanten van het pamflet hardop voorlas, het was een ander dan die van de stapel op het bureau van de rector. Ook Hans' gezicht verraadde niets toen hij vertelde dat hij dit pamflet had gekregen van een student die hij niet kende. Hij had geprobeerd het in te slikken om de jongen problemen te besparen. Niet onterecht, want degene die Hans het pamflet had toegestopt, had op de een of andere manier lucht gekregen van de toespraak van de Amerikaanse president Roosevelt op de Conferentie van Casablanca. De toespraak liet geen twijfel bestaan over de plannen van de geallieerden: een onvoorwaardelijke overgave, niets minder. De verspreiding van dit pamflet onder de Duitse bevolking zou een door de ss niet te bedwingen paniek hebben veroorzaakt.

[...] Hitler zal niet capituleren zoals Paulus,¹ maar hij zal ook niet kunnen ontsnappen. Willen jullie je laten misleiden, zoals de 200.000 mannen die in een hopeloze missie Stalingrad verdedigden om afge-

1 Noot van de vertaler: Friedrich Paulus (1890-1957) was bevelhebber van het zesde leger voor Stalingrad. Ondanks Hitlers meermaals herhaalde verbod capituleerde Paulus op 31 januari 1943 om verder zinloos bloedvergieten te voorkomen. Hij ging met zijn hele leger van 200.000 man in Russische gevangenschap.

slacht te worden? Roosevelt, de machtigste man ter wereld, sprak op 24 januari 1943 in Casablanca: 'Onze vernietigingsoorlog is niet gericht tegen het gewone volk, maar tegen het politieke systeem.' Wij zullen ook vechten [...] Vandaag is Duitsland van alle kanten omsingeld, net als Stalingrad. Willen jullie dat de krachten van haat en vernietiging ertoe leiden dat alle Duitsers worden opgeofferd? Opgeofferd aan de man die de Joden vervolgde, die de helft van de Polen uitroeide en die Rusland wilde vernietigen? Willen jullie je opofferen aan de man die jullie van jullie vrijheid, vrede, geluk, hoop en vreugde beroofde en jullie in plaats daarvan nog meer inflatie gaf? Dit zal niet, dit mag niet gebeuren! Hitler en zijn regime moeten vallen opdat Duitsland kan leven. Kies: Stalingrad en –

Hier brak de tekst abrupt af, de rest was verloren gegaan door Hans Scholls dappere poging de schrijver uit de problemen te houden.

De schrijver, maar niet zichzelf.

Het kostte Mohr moeite zijn teleurstelling te verbergen toen hij twee paar handboeien uit de zak van zijn burgerpak haalde. Terwijl hij de boeien om de slanke polsen van het meisje deed, keek hij nogmaals in haar ogen en zag dat hij zich niet vergiste: ze was onschuldig.

Onschuldig en veel te jong om te sterven.

Nu hoefde hij dat alleen nog maar te bewijzen.